„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака

Недељом излази уз „Заставу“ забавно-поучни лист „Завичај.“

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:

Са „Завичајем“:		Без „Завичаја“:	
на годину	16 ф.	на годину	14 ф. —
на по године	8 „	на по године	7 „ —
на ¼ године	4 „	на ¼ године	3 „ 50
		на 1 месец	1 „ 20

ЗАСТАВА.

За Србију:
(у сребру.)

Са „Завичајем“:		Без „Завичаја“	
на годину	40 дин.	на годину	35 дин.
на по год.	20 „	на по године	17½ „
на ¼ год	10 „	на ¼ године	9 „
		на 1 месец	3 „

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

БРОЈ 27. У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 17. ФЕБРУАРА (1. МАРТА) 1878. ГОДИНА XIII.

АНДРАШИЈА ХОЋЕ ДА ДЕМОНСТРУЈЕ.

У великом савету бечком под царевим председништвом вели се, да је закључено, да се од делегација изиште кредит од шесет милијона. Због чега ће се тај ванредни кредит да захтева, то се не може јасно да докучи из листова, који су посвећени у тајне Андрашијеве дипломације, те који би по томе могли знати и побуде и смерове те политике. Свакојако ће Андрашија морати мотивирати тај захтев свој пред делегацијама. За сад се само растурио глас тај, да би се могло опипати било јавног мнења у овој монархији.

Кад би се судило по органима владиним, онда би ово биле побуде за тај кредит: Источно питање у свом развитку дошло је сретно до последњег прелома свога. Русија је опкорачила цео балкански полуоток и тиме се машала дубоко у тако звану сферу аустро-угарских државних интереса. Гроф Андрашија изповедао је вездан, како је његова брига, да ти интереси источном кризом неокрњени буду. Сад пак, кад се већ на истоку кидати почело, принуђен је гроф Андрашија, да изиђе из досадање пасивности своје. То је и учинио, кад је предложио европску конференцију, која ће из сепаратног руско-турског мира да направи велики европски мир. Да би пак глас Андрашијев на тој конференцији од што већег уплива био не само рад европских, него и рад аустро-угарских интереса, нужно је, да делегације наоружају Андрашија гласом потпуног поверења у његову источну политику. Другим речима, да му одобре шестдесет милијона, које не мора без нужде ни дирнути, ал које мора у џепу имати, да би тако на конференцији могао искупити државне интересе, који су доспели у опасност.

Осим тога долази још и ово, наравно све по тим горе обележеним листовима. Са одобрењем кредита од 60 милијона покашће Андраши Горчакову и свеколикој Европи, да му је збиља, да се ту не просипају речи о повређеним интересима у ветар, него да ће их дела потврдити, ако би те речи наишле на пустињу, у којој би у заман завапиле. Наравно, шесдесет милијона није велика ствар. Горчаков знаде из недавног искуства, колико се мало може да изради у једном рату са 60 милијона. Та му сума сама по себи неће улити респекта. Него ће она у толико важити, у колико је довољно велика, да се предходне мере учине за општу мобилизацију аустро-угарске војске. А ти предходни трошкови могу се подмирити из тих одобрених милијона.

Из свега дакле ово излази: Горчаков ће се уверити, да пре свега гроф Андрашија ужива још непрестанце потпуно поверење меродавних фактора у држави, коју заступа, и даље, да је тај Андрашија збиља вољан, да својим речима нагласка даде самим јуначким чином, рецимо — огласом рата, ако би Горчаков и после свега тога толико јогунаст био, да му те речи не саслуша. Андрашија не мисли на рат, боже сахрани, све што чини, то је ли у интересу мира самог. Да је хтео лакомислено кавгу да заподене, неби онда ни предлагао конференције.

Тако веле потпуштени и посвећени гласови. Једно је, што упада у очи, да ти људи неће да обавесте народе ове монархије јасно и тачно, какви су то интереси на истоку и како их мисли Андрашија очувати. Неће то да кажу ни онда, кад ишту новца и кад у изглед стављају, да ће и друге жртве од тих народа да потраже. У одговорима, које су министри-председници на интерпелације о источнем питању у парламентима дали стоји, да су интереси ове монархије повређени, но да се та повреда не односи на оне услове мира, који се тичу поболшања судбине источних хришћана. Тиме је речено, ако нас памет наша невара, да аустро-угарски интереси нису истоветни са опстанком турске царевине у Европи. Ал то још никако није позитиван одговор. Кад се неће успостава старог стања, кад се хоће ујамчење бољитка источних народа, онда се још никако неможе знати, шта се управ' хоће, док се не каже: како се мисли тај бољитак ујемчити.

Источна политика ове монархије није никако изнела позитиван програм на среду, него се непрестанце губила у неком наглашавању интересне сфере, баш као и Биконсфилдова политика, а међу тим се остављала Русији иницијатива. Наравна је посљедица те политике,, да је Русија само отуд користи морала имати, а да се према развитку догађаја те интересне сфере морале све више и више сужавати. Андрашија је водио политику „од случаје на случај,“ па је после сваког случаја узмицао.

Сад пак, кад је сретно дотеран до дувара, онај, који је политику притискивања Славена уз зид помагао, сад иште кредита од аустро-угарских делегација, да би свој пољуљани положај очувати могао и да би на европском тргу каква ћара шићарити могао, ако т. ј. буде то како год ишло.

Каже се, треба показати готовост за акцију против Русије. То најбоље карактерише несигурну и колебљиву политику Андрашијеву. Та готовост та треба да се претпоставља и без одобрених 60 милијона. Кад је Андрашији нужно, да Горчакова уверава о својој готовости, онда он сам признаје своју слабост и износи је на пазар.

Та колебљивост Андрашијева природна је посљедица унутрашње политике мађарске, која се пренела и на међународно поље. Некад слободоумни Мађари крај свег туркољубља немогоше признати, да им опстанак зависи од одржања варварске Турске, те по томе не могоше стварно помагати Турке против побуњене раје и српских кнежевина, и ако их томе срце вукло. Како пак сањају о великој Мађарској на туђ рачун, а зазиру од славенског жиља, то се крај свег хваљеног слободоумља немогоше одважити, да сами узму у руке заставу ослобођења источног од Турака и тако преухитре Русију, или бар с њоме на барабар пођу. Колебајући се тако између старог стања и новог препорођаја на истоку, доспели су данас, да се исток под руском руком ослобађа и препорођава. Наравно, да је то незгодан положај. Русију потиснути са истока, кад је ова, као што Бизмарк вели, „посела балкански полуоток од Дунава до мраморског мора са базисом у подунавским градовима“ то је малко потежак посао. Још је тежи, кад се незна, шта би се урадило, са истоком и онда, ако би срећа послужила, да тај мучан посао за руком пође; јер ће источни Славени остати Славени, а ослободили их Руси ил Аустро-Мађари. То је пак оно, од чега зазиру у овој монархији.

Хоће ли делегације вотирати заискани 60 милијона, то је посве споредна ствар. Андрашијеву политику неће ни тај „случај“ у напредак покренути. Може истина свој положај тиме осигурати донекле, може шта више и „парче Босне“ пазарити, ал за тај успех најмање ће му они благодари и, који му одобре кредит. Велику светску политику неће Андрашија тиме спровести, а по најмање ће тумбе окренута коло судбине источне, које се толико покренуло. Андрашија није момак за тај посао.

Са бојног поља.

У појединим руским званичним телеграмима, што смо их до сад доносили, казато је у неколико како је руска војска у Румелији напредовала и оперирала. Но ради општег прегледа по реду свију операција с оне стране Балкана износимо извод из рапорта, који је 12 јануара велики кнез и главни заповедник поднео његовом величанству. Тај извод гласи овако:

„Чим је стигао глас о славном боју код кланца Шипке и да је заробљена шипчанска војска 28 децембра, одмах се његова висост, главни заповедник оперативне војске, кренуо преко Балкана да би сам лично ускорио даље опште наступање и да не да Турцима да се опораве од изненадне њихове катастрофе код Шипке. Још 27 декембра пошао је велики кнез, главни командант, из Богота; 30 децем. био је у Габрову, а 31-га већ је прешао Балкан и у вече стигао у Казанлик. Сутра дан, 1 јануара 1878, његова висост главни командант издао је оваке распореде да се убрза опште наступање:

1. Западно одељење ђенерал-ађутанта Гурка, у случају ако се Филипопољ заузме, да буде десна колона општег наступања к Једрену и да иде преко Хаскеја, облазећи с југа, на Демотика.

2. Коњица одељења ђенерал-лајтнанта Карцова да ступи под команду ђенерал-лајтнанта Скобељева I-га; да се брзо крене од Карлова к Филипопољу; да се споји са западним одељењем и да слошки с коњицом његовом оперира на основу општих наредаба великога кнеза а под најближим руковођењем ђенерал-ађутанта Гурка.

3. Пешадија одељења ђенерал-лајтнанта Карцова да без оклевања наступа од Карлова, на пресек Турцима, к Филопопољу или Чирпану, према околностима, или како нареди ђенерал-ађутант Гурко, под чију ће команду ово одељење доћи. У сваком случају да одржава свезу с авангардом средње колоне.

4. Авангарда средње колоне, под командом ђенерал-лајтнајнта Скобељева II-га, да се крене 3. јануара на Једрене преко Ескизагре, Сејменли-Трнова и Хермандија, а да пошље одмах напред сва три пука прве коњичке дивизије да заузму Ескизагру, Јенизагру и да заузму важне жељезничке тачке код Трнова и Хермандија, а и мостове на Марици. Команда над првом бригадом прве коњаничке дивизије дата је ђенерал-мајору из свите његовог величанства Струкову.

5. Средња колона, под командом Ганецкога, да пође из Габрова 2 јануара да што може пре пређе Балкан, помажући уз то у пењању и спуштању артиљерији и комори VIII корпуса, 16 и 30-те пешачке дивизије и треновима главнога стана, и да се концетрише у Казанлику и околним селима. За тим, према концентрисаној сили, да се креће одатле бригада по бригада, и да повуче уза се и оне батерије 16 и 30-те артиљеријске бригаде, што ће се у исти мах спустити с Балкана.

6. Лева колона, под командом пешачког ђенерала Радецкога, да се најенергичније потруди да што брже спусти са Шипке артиљерију и комору, па да се крене преко Ескизагре и Јенизагре к Јамболу, а одатле долином реке Тувце, преко Вакова на Једрене. Авангарда да се крене одмах, 2 јануара, те да што пре заузме Јенизагру и, ако могне, Јамболи.

Три пука осме коњаничке дивизије с батеријом, што се налазе у саставу источног одељења, да се прикупе у околини Трнова код Раховица и Лесковица, и да се за тим одмах крену преко кланца Тврдице на Јамбели и даље, да се споје са својим корпусом.

7. Лево побочно одељење, под командом ђенерал-лајтнанта барона Делингсхаузена, да пређе Балкан преко кланца Тврдице и заузме Сливно и Јамболи, да заштићује лево крило војске и свезу њену уза леђа преко Балкана, и да пошље: одељења на Котел и Карнабат, извиднице пошав Ајдосу, постаравши се да се споји тамо с одељењем ђенерала Цимермана, а нарочито летеће одељење у Бургос. Но док трупе овог одељења (одељења ђенерала Делингсхаузена) не стигну до Јамбола, да ђенерал пешадијски Радецки остави тамо орловски пук, у заштиту својих леђа. Три пука 24-те пешачке дивизије, по што спроведу заробљенике, да пређу Балкан, да се прикупе код Сливна и Јамбола и тако уђу у састав одељења ђенерал-лајтнанта барона Делингсхаузена.

8. За смену трупа 26-те пешачке дивизије, што чувају Трново од стране Котла, послати за време трупе 11-те пешачке дивизије с османпазарскога друма, сменивши их бугарским добровољцима, кад ови спроведу заробљенике.

9. За спровод заробљеника шипчанских од Казанлика преко Трнова до царевића, да се одреде особите трупе, што су распоређене на тој линији.

10. За чување кланца Шипке, где је одређен за команданта ђенерал-мајор Лошкарев, и у помоћ артиљерији и трену, да се оставе нарочите трупе.

11. Сва пољска војска, што остаје с ове стране Балкана (осим одељења ђенерал-лајтнанта Цимермана) да се састави у једно источно одељење, под општом командом његове царске висости наследника царевића, и да отпочне опште наступање к Рушчуку, Разграду, Ескицуми и Османпазару, повијајући се нарочито десним крилом напред и старајући се да пре свега заузме Османпазар. Ако се могне, нек се заузме и Разград. У сваком случају да се постара заузети жељезничку линију што води од Рушчука к Шумли.

12. Трупе пољске војске, што се налазе на левој обали Дунава и што су такође под командом његове царске висости заповедника источног одељења, да се при првој могућности (чим се удеси прелаз преко Дунава и стане лед) крену да се споје са својим одељењима, и да пођу и оне преко Балкана на Једрене.

13. Доњодунавско одељење ђенерал-лајтнанта Цимермана да почне с главном масом наступање на Хаци-Оглу-Пазарџик; да се постара да отме ту утврђену тачку и за тим да разруши рушчушко-варнанску жељезницу; да изашље одељење на Праводу и отуда да се постара доћи у свезу с одељењем ђенерал-лајтнанта барона Делингсхаузена, пославши извиднице к Ајдосу и Карнабату. У заштиту свог десног крила да истури побочно одељење које ће мотрити на Силистрију; а ради заштите својих леђа и од стране мора да заузме линију Чернавода-Кистенце трупама 36-те пешачке дивизије.

14. Да се предузму одређене мере за чување саобраћајне линије.

15. Да се у казанличком округу уведе привремена војна управа, поставивши за војног начелника у округу пуковника ђенералног штаба Иљашевића. Главни је задатак те управе: да извиди колико се свега нашло турске оставе на свима местима и да организује правилну употребу исте.

Сви ови распореди имали су оваке резултате:

1. Западно одељење. Ђенерал-ађутант Гурко, одморивши колико је било потребно војску и оставивши у Софији ђенерал-мајора Арнолда с једним делом војске, 25 и 28 децембра, кренуо се са свима осталим трупама западног одељења на Татарпазарџик у четири колоне: десна колона, ђенерал-лајтнанта Вељаминова (8 батаљона, 12 сатнија и 12 топова) — од Софије преко Самокова. Десна средња колона, ђенерал-ађутанта грофа Шувалова (30 батаљона, 12 ескадрона, 74 топа) — друмом преко Ихтимана и Тројанове капије. Лева средња колона, ђенерал-лајтнанта Шилдер-Шулднера (6 батаљона, 8 топова) — долином реке Тополнице. Лева колона, ђенерал-лајтната барона Криденера (24 батаљона, 25 ескадрона и 58 топова) — преко Мечке и Отлукеја (Панађуришта).

28. децембра, кад се био бој код кланца Шипке, заузети су: Ихтиман, Пајбрен (у гудури крај реке Тополнице) и Мечка (на отлукејском друму). 30. децембра ђенерал-лајтнант Вељаминов, после упорнога боја, заузео је Самоков, а ђенерал-ађутант гроф Шувалов заузео је, без и једне пушке, Тројанову капију, истуривши коњицу к Ветренову. Тај тешки прелаз кроз Тројанову капију извршили смо без отпора за то, што је Сулејман паша, добивши 29 децембра у вече глас о шипчанској катастрофи, ту исту ноћ почео нагло оступати на целој линији. 31. децембра заузет је Татарпазарџик. 3. јануара одржана је победа код Ајранлија и Кадикеја и узет је Филипопољ. Турци су потиснути с правог пута оступања у планину. 4. јануара био се бој код Дермендера и Карагача. Турска је војска разбијена и отето је 18 топова. Исти дан стигла је у Филипопољ коњица ђенерал-лајтнанта Скобељева I-га. Ђенерал-ађутант Гурко потврдио је омањом драговском бригадом (јекатаринославски и астрахански пук) и одмах је опремио на Станимаку. 5. јануара био се бој код Белаштице, и ту је једна половина војске турске, изгубивши у љутом боју своју артиљерију, побегла у планину на југ у потпуномереду. А друга половина турске војске, под личном командом Сулејман паше, нагла је преко брда на исток, преко Тахтале, Карацалара и Кимирце, пошав ка Хаскеју. 6. јануара била је енергична потера за разбијеним остатцима турске војске. Сутра дан, 7 јануара, пуковник Грејов с 30 донским пуком достигао је и отео код Карацалара сву пољску артиљерију колоне Сулејманове, 40 топова на број, растеравши пет табора заштите. После шест дана тешкога марша и после тродневног за тим упорног боја, западно одељење морало је за време стати и одморити се, а требало је да причека и своје тренове и паркове, што беху заостали далеко остраг. Ђенерал-ађутант Гурко дао је својим уморним трупама одмора у Филипопољу, опремивши у очи 6 јануара коњаничку гарду ђенерала Скобељева I на Катенџик. 10 јануара ђенерал Гурко пошао је из Филипопоља, оставивши тамо једну бригаду. По сигурним извештајима ђенерал Гурко имао је пред собом 3, 4 и 5 јануара око 90 табора непријатељских, од којих су око 40 пренети између 3 и 13 децембра железницом из Јамбола и Сливна у Татарпазарџик. Сваки овај табор имао је по 6—700 људи, а били су под командом Фуада и Сабита паше. Остали табори, око 50 њих, били су од војске Шакира, која је била растројена у ослабљена: табори су имали по 250—300

људи. И тако цела расејана војска Сулејмана паше имала је од 40—45.000 људи. Турци су изгубили 110 топова, међ којима су 108 крупових од најбоље данашње системе.

2. Одељење ђенерала Карцова прешло је 1 јануара из Карлова у Чекурли; сутра дан стигло је у Каратопрак, а одатле, по што је чуло да већ Турци одлазе из Филипопоља, кренуло се к Чирпану; да им пресече пут. Одатле, по заповести ђенерала Гурка, кренуо се ђенерал Карцов преко Кајацика (на реци Марици) ка Хаскеју, тамо је стигао 9 јануара и морао је причекати док стигне и западно одељење.

3. Авангарда средње колоне ђенерал-лајтнанта Скобељева II-га извршила је свој задатак сјајно. 1 јануара кренула се из Казанлика коњица и тај исти дан стигла у Ескизагру, а 2 јануара кренула се отуда у три правца: петроградски улани — на Јенизагру, московски лајбдрагони његовог величанства — на Сјеменли, а први донски пук на Чирпан. Тај исти дан беху сва три ова места заузета. Петротрадски улани причекали су док је стигао у Јенизагру 23- ћи донски пук (авангарда леве колоне,) па су се онда кренули отуда да се здруже са својом авангардом и стигли су 5 јануара у Карабунар. Ђенерал Струков дошао је с московским лајбдрагонима до Сјеменлија, па је исту ноћ у очи 3 јануара, послао други ескадрон на Трнов. Ескадрон је налетио и прекинуо телеграфску свезу и растурио жељезничке шине. 3 јануара из јутра ђенерал Струков с једни ескадроном лајбдрагона заузео је важан мост на Марици, жељезничку станицу и телеграф у Трнову, растерао је табор пешадије и пет стотина наоружаних становника и отео шест челичних крупових топова. Тај исти дан пошао је с главном војском из Казанлика ђенерал Скобељев II, и прешавши за 40 сахати 82 врсте, прибрао је 5 јануара целу своју авангарду код Трнова. Побочно одељење заузело је Гитерли још 4 јануара. Ноћу у очи 5 јануара ђенерал Струков с московским лајбдрагонима заузео је Херманли, а 5 јануара ђенерал Скобељев II, чим је стигла пешадија у Трнов, кренуо је отуда у потпору ђенерала Струкова у Херманли владимирски пешачки пук и 11-ти стрељачки батаљон с четири топа. 6 јануара ђенерал Скобељев II прибрао је сву своју војску код Херманлија дивизијон московских лајбдрагона, под командом ђенерала Струкова послао је на варош Мустафа-Пашу, коју су лајбдрагони после мале чирке с башибозуцима заузели. 7 јануара прикупише се у Мустафа-паши цела I ва бригада I-ве коњичке дивизије и једна сатнија I-вог донског пука. Тај дан ђенерал Скобељев II, дознавши да друмом из Ханкеја у Херманли иде огроман трен уз пратњу турске пешадије, послао је на њ пуковника Пањутина, с углицким пуком 11-тим стрељачким батаљоном и с два топа. Пуковник Пањатин побио је и разбио до ноге пратњу, које беше око шест табора, и отео је сав трен у ком имађаше више од 20.000 кола. 8-г јануара ђенерал Струков, оставивши један и по ескадрон у Мустафа-паши, кренуо се с осталим трупама московског уланског пука и заузео је без и једне пушке Једрене, које су напустиле како власти турске тако и војска и побегле у паничком страху.

10-г јануара стигао је у Једрене ђенерал Скобељев II с предњим трупама свога одељења: владимирским и шујским пешачким пуковима, 11-тим стрељачким батаљоном и 4 деветофунтовна топа. Одмах чим је стигао у Једрене, опремио је ђенерала Струкова с коњицом даље на Киркилису и Луле-Бургас и у исти мах наредио је, да коњичка гарда одмах иде на Демотику.

И тако, благодарећи брзом налетању коњице и брзом кретању пешадије и артиљерије авангарде ми смо задали Турцима такав страх, да су напустили своју другу престоницу и дали је у наше руке без и једне пушке. Ово јуначко дело извршено је за 8 дана: 1 јануара кренула се коњица наша из Казанлика, а 9 јануара већ је ушла у Једрене.

4. Средња колона (гренадирски корпус) пошла је из Габрова 2 јануара, али је много задржало то, што се у исти мах спуштала с брда артиљерија и тренови свију трупа, које су суделовале у последњем шипчанском боју, а такође и кретање трена главног стана, те је предње одељење (I-ва бригада II-ге гренадирске дивизије) могло поћи из Казанлика тек 11 јануара.

5. Лева колона кренула се из Казанлика: авангарда кнеза Свјатополка Мирскога 2 јануара, а главна војска ђенерала Радецког 6 јануара. Јенизагра и Јамболи заузети су без боја. До 10 јануара сва се колона прибрала код Јамбола.

6. Лево побочно одељење почело је предазити Балкан на кланцу Твардици 2 јануара. Читавих 6 дана петрововодски пешачки пук енергички се трудио прокрчујући пут за артиљерију и трен, и благодарећи његовом труду готово цело одељење концентрисало се код Сливна и у околини до 10-г јануара сва се колона прибрала код Јамбала. Варош Сливно заузео јеош 4 јануара без боја други дивизијон орденских драгона, који су одмах за тим разгледали околину на све стране и видили да су Турци свуда оступили к Једрену."

ДОПИСИ.

Београд 10 фебруара. Саопштавам ово неколико речи у вашем уваженом листу као говор који сам слушао од људи који могу служити као израз јавног мњења, а од прилике слушао сам у Србији да се говори овако:

„У колико смо у срцу радосни, што нам је храбра војска толике славне победе над Турцима одржала; у толико можемо са тужним срцем погледати на скору прошлост.

Да! Кад се само сетамо, колико је и каквих непријатеља Србија имала у прошлим ратовима, онда морамо ка небу руке склопити и благодадарити, што нам је Србија остала славна и поносна.

Представимо само, колико је по нашој војсци тумарало апостола комуне, реакционара, конзервативаца, кајмакамоваца и т. д. који су војницима говорили: „што се бијеш шта ти је учинио Турчин, зар ће твоја њива бити шира или дужа" а колико су за војну послушност опасне овакве речи, то је свакоме увиђавно.

Па даље наваћају нешто из епохе министровања Чумић-Мариновићева.

Познатим велерасписом о слободи збора и договора, хтели су да створе у земљи подпуну анархију, и то су заиста и постигли. Узмите „Старо Ослобођење" и „Народну вољу" пак ћете видити, да није чланчић написан, а да се није грдило све што постоји и да се није нападало на народне овостране српске прваке.

Затим наступи у унутарњој политици, убијство посланика, гоњење поборника народњег напредка, почивање појединих народних старешина са по 3—4 дана даљине од места њихова становања, у очи самих избора посланика, како да се не нађу при избору, да би се какав год њихов човек протурити могао, затвори се у Крагујевцу тополивница, престаде логоровање и сва војена спрема, е си мислио, да Србија престаде бити Пијемонтом.

Све је то стварала Чумић-Мариновићева државничка вештина и мудрост.

Но ни то све не буде. Шта учинише ти људи у спољној политици? Сетимо се само пута у Цариград. Ово је осудила скупштинска одборска већина.

У Србији постоји једина начелна странка, а то је права народна странка.

И заиста на сваком кораку Чумић-Мариновићева министровања, видимо гајење неслоте, гоњење у нутра, а с поља неверство народне традиционалне политике.

Сваки поштен Србин, патриота уздисао је питајући се, докле ће ово овако? Са суседном Румунијом као да нисмо били у близини, Црна Гора као да је преко света. Са братском Русијом у правој готово омрази.

У оваком положају затече Србију устанак у Херцеговини.

Још пре тога, књажеви и народни пријатељи престављали су се у депутацијама књазу, да скупи око себе људе од знања, од државничке способности и људе који су познати као челична карактера, на чијим срцима лежи благо земље у будућности. Сетимо се само јадне, у једном крају Србије која у проласку књажевом, беше између осталога рекла: „да народ Господару, жели, да око тебе и уз тебе гледа вазда људе који су делом показали, да им на срцу лежи, да застава Обреновића високо уздигнута буде."

И заиста, чим наступи устанак херцеговачки, људи на влади и њихова партија осетише се, да нису способни; те не смедоше ни дочекати остварење скупштине у 1875 години.

Ситуација беше врло озбиљна. Наравно портфељи се предадоше људма, који су данас на влади, људма који су кадри водити Србију традиционалном политиком и који са своје вештине и осведоченог патриотизма уживају глас и поверење народа.

Ниш, Пирот, Врања, и остало испланирала је политика Ристића, и извршила храбра српска војска.

Политика, Чумић-Мариновићева, води усамљености и понижавајућем подворењу.

Подитика Ристићева удружи нас са Црном Гором, Румунијом и Русијом.

Која је политика народна, а која издајничка, видимо сви, а жигосаће је историја, као што је и сам један члан ондашњег кабинета, дочекао да види посљедице свога рада — јер се чује да је међу издајницима тополским у томруку као коловођа.

У босанској крајини на Сретеније. Број 32. „Обзора" донео је допис из Босне од 31. јануара п. н. који ако није кован у ком куту у Загребу а он је у ком самостану фрањевачком у Босни. Г. дописник између осталога вели: Народ наш босански на нашу несрећу, растрган је религиозним фанатизмом, подјељена у три вјере, свака странка (вјера) хтјела би бити прва, свака мисли да има право на кормило, свака нестрпељиво очекива добити такву моћ да над другим завлада, скучи их и потисне у крај. Ове три странке јесу: 1. православни, 2. мухамеданци, 3. католици. Рекло се што му драго, католици не слажу се са православним а обоји не слажу се са мухамеданцима и даље да је 12 наоружани католика к дон Мусићу отишло а православни и мухамеданци да су хладнокрвно гледали и да је већина у Босни упрли очи у Аустрију!? Даље вели, племенити и врсни младић Јоцо Рајковић би издан на начин као што издаде Јуда Христа.

Босански народ ако је подељен у три религије није сав опијен религиозним фанатизмом, а то се је већ доказало у босанском устанку. Православни усташи ког су год мухамеданца у бојевима ухватили поступали су с њиме братски и најпосле невредиме њиховим кућама послали. Православни Срби у Босни нијесу опојени религијом ни спрам мухамеданаца а још мање спрам католика, на против католици су фанатични као и мухамеданци а то се доказало у почетку босанског устанка. Католици у Босни нигде нијесу хтели ићи уз усташе да се боре за слободу своје отачбине него су ишли уз Турке против своје браће православне, једини је фра Доброслав Дрежњак бонавентура који је са неколико католика из љованског поља придружио се православним, па и он је од босански фрањаца наговаран да остави устанак, да се не дружи са православнима (исти ми је давао писма те сам читао) с тијем фактима доказује се њихов религијовни фанатизам.

Српски православни живаљ у Босни, почем садржава већину и почем су се сами с петстогодишњим непријатељем борили и босанске пољане својом крвљу пољевали а и по историји Босне подпуно имаду право на кормило Босне. Али српскоправославни елеменат у Босни не иде и не мисли да завлада, скучи и у крај потисне никога. него иде на то да све религије без разлике добију једнаку слободу и право. А што вели да се католици не слажу са православним то је дописник истину казао, али томе су највише фрањевци криви, они у простом народу распаљују мржњу против њихове браће православне, а што се обоји не слажу с мухамеданцима то су Османлијо са окрутном својом владавином посејали раздор, неслогу и верски фанатизам, а док престане османлијска владавина с њом ће исчезнути неслога и религиозни фанатизам. А што се дописник тужи да је 12 наоружани католика отишло к дон Мусићу чудо!!! (мислим да су сву Херцеговину заузели) а да су пра-

---

ЛИСТАК.

МОРУ.

Песма кнеза Николе. *)

Поздрављам те сиње море,
О ливадо течна, равна!
Ти велика просторијо,
Жељо наша преодавна!

Поздрављам те, и зачуђен
Лепотом се твојој дивим,
А зле људе и опаке,
Као икад сада кривим.

Рашта злобно раздвајаше
Двје стихије, двје слободе;
Обје дивне, силне обје
Горе моје, твоје воде!

Но зашто ћу клети људе
Ето нек их Бог сад пита!
Ми смо своји, сиње море,
Нас братими крв пролита.

Хвала Богу и јунаштву
Црногорских соколова!
Ја ти сада пјесму пјевам
Уз силни ти бук валова.

И овом те пјесмом кумим,
Буди моје, море плаво,
Тако вишњи сачува' ти
Рибе и твој бисер здраво!

Буди моје, сиње море,
Дубине ти и ширине!
И тако ти свих вјетрова
Твог иједа и тишине!

Буди моје бродовах ти
И мучених поморацa
И лијепог плаветнила,
Што ти небо овго баца!

Буди моје, море плаво,
И уз камен мој пјенуши;
Док је св'јета, док је људи,
Док те сунце не исуши!

*) Прештампана из „Српске Зоре."

СОЦИЈАЛНО ПИТАЊЕ.

(Наставак.)

Првој великој историјској фази социјалног питања учинило је краја хришћанство, јер је сикиру ударило у корен ропства, оснивајући одношај између господара и раденика на правди и љубави и сматрајући рад као светињу. Друга фаза трајала је до француске револуције и до развитка фабричке индустрије, јер од ото доба су престали одношаји сахијског подаништва и службе и започела је слобода рада.

У староме а скоро и у целоме средњем веку оснивало се употребљавање туђег рада поглавито на праву, које је имао господар на особи раденика, на одношају између једног и другог сталежа, који је био основан на владајућем правноме реду. Роб и спахијски поданик беху властитост господара, и код овог последњега имао је господар једнострано, приватно-правно потраживање, да му ради и служи; једнако право на део рада оних, који беху обвезани, постојало је код свију службених одношаја. Код сеоских становника, који се искључиво баве земљеделством, одржали су се ови приватно-правни одношаји много дуже него ли у варошима, у којима је још у средњем веку себи пута прокрчило начело слободнога рада, те је овај постао силном полугом културе.

Лична слобода, право да можемо располагати својом властитошћу, особом и својим силама и способностима у сваком обзиру, ово најпрвобитније и најважније од свију људских права, постало је од пређашњег столећа лозинком народне привреде, и особито су Монтескије и Русо неодољивом логиком и иронијом, која је многог школског филозофа застидела, доказали истину, коју су још црквени оци Хризостом и Августин тврдили, а то је: да је неслобода установа, која је противу природе и разума, и која је ништава у правноме обзиру. Монтескије је доказао, да има и штетних последица, а одмах за тим учио је Адам Смит, којега називају оснивачем новије политичне економије, да је, по искуству свију времена и народа, рад слободних људи савршенији и јефтинији од онога, којега свршују неслободни људи, особито робови.

Правно ослобађање рада осигурано је у нашој држави, али ипак није престало употребљавање туђега рада на своју корист. Само је та разлика, што оно не бива силом особитих правних титула (наслова) или законитих ограничења самосталног рада, него као последица општега економског развитка.

Француска је револуција крвљу и гвожђем преврат учинила у политичким и социјалним одношајима, но у исто доба извршила се величанствена реформа на пољу економске производње. Снага паре особито је једним махом променила одношаје рада и производње скоро у свима цивилизованим земљама, јер парном машином су народно-економски чиниоци добили горостаснога полета. Ни када, од како свет постоји, није човек толико владао природом као сада.

Крајња цел радње с машинама је ослобађање људске личности од свега, што је на њој машинско и механичко, дакле одуховљење индустрије. Прелазак пак из занатства к фабричкој индустрији, другим пак речима од малене радње к радњи у великоме, од појединачке к производњи у маси, имао је за последицу много већу неједнакост у дељењу капитала, па дакле и у одношају самосталних произвођача. Велики индустријалци називају се дакле и капиталистима, а најмљеници им раденицима.

Капитал и рад су оба главна чиниоца производње. Економска равнотежа се у толико већма колеба, што је одношај оба ова чиниоца мање кадар да себи вагу одржава. „Пред собом имамо систему," вели Шенберг, „која је обликом подузетака, које је до сада покренула, изазвала продукцију у маси, која је могућим направила грдно повећавање целокупне производње, али у једно видимо, да врло сумњивим начином мења одношаје поседа и да у опасност доводи самосталност рада, која је, пошто рад треба да буде појава личности, постулат (захтев) садање културне државе; видимо даље. да се капитал силно умножава на основу неправедног подељења, и да, не узимајући у обзир читав низ даљих незгода, као поткопавање породичног живота, забављање женских у фабрикама и рушење морала гомиличном концентрацијом (усредсређењем) раденика у фабричким диштриктима, да, велимо, за најнижи слој чисто механичких раденика наплата непрестано око таке висине се врзе, да је ту једва могуће задовољење најнужнијих животних потреба и одржање физичке снаге. И још жалосније чињенице открива злокобна рачунциница, штатистика. Да се и не спомињу они, који су са свим сиромашни и без рада, наводи она, да на прилику у Енглеској имаде хиљадама сеоских и индустријских раденика, који за трећину мање него ли што им треба, имају хране, у којој је гушик. Ово стање само с тога, што је противно светлим странама економског живота но и иначе у толико тамнију боју добија, оно нас се у толико већма дотиче, што с друге стране етика захтеве своје на појединце ставља, и што човечни дух нашега времена иште, да народна привреда њезино остваривање могућим направи."

Слично се изражава и професор др. Хилдебранд, који је познат као народни економ и штатистичар. Он вели: „Свуда се види тенденција (намера), да се централизацијом капиталске снаге монополише занатство и да се тиме развије влада капитала, која мало занатство разорава, неједнакост у имању умножава и мало по мало и пијацом и конзументима овлађује.. У исто доба је иста конкуренција, која је оборила уметничке заграде занатлијске лењости и млитавости и која је производност економских сила народа у тако чудном ступњу умножила, претворила и борбу ових сила у друштвени рат, који се води најнеморалнијим средствима... Сваки тежи, свима средствима, која му стоје на расположењу, да узвиси свој положај на рачун других и да на своју корист употреби живот, који је постао тако покретљив.

И најзнаменитији и најодличнији штатистичар садањости, др. Енгел у Берлину, вели: „При свем том, што поједини [даваоци рада хоће да буду

вославни хладно гледали и чекали да их други ослободи. Питам г. дописника ко је дизо и ко и сад сад држи устанак у Босни и Херцеговици или католици или православни, морам се чудити како се је могао г. дописник тако изразити ;кад сав свјет знаде да су православни у Босни подигли а да и сад држе устанак.

А што г. дописник вели, да је већина народа у Босни упрла очи у Аустрију да их Аустрија усрећи, може бити да г. дописник разумјева већину у неколико францишкански фратрова у Босни и њихове привржанике који су упрли очи у Аустрију а други нико, сав народ босански православни, мухамеданци а доста и католика са презрењем гледа на Аустрију а особено православни, зар да нас усрећи она Аустрија, која је све могуће чинила да угуши устанак и да спречи наше ослобођење, најпосле је и Турке преко свога земљишта усташима на Седлу за леђа пропустила, усташког генерала г. Деспотовића са доста усташа ухватила, њега у Линц а усташе у Вис и Лесину интернирала, а ће интернира оног официра турских са 15 војника турских што су у исто време у Дреновцу ухваћени били? Пусти их из Оточца, допрати их до Завала и предаде их у Бихаћ са оружјем турској влади, Аустрија као неутрална држава како поступа са једном, тако треба и са другом ратујућом странком, а не једне интернирати а друге и то тлачитеље слободе и културе пушћати, така Аустрија и ако би силом унишла у Босну, Босна би постала земља вечитог немира, све дотле, док се не би избавила аустријског јарма. Г. дописник могао је само своју жељу изјавити а не жељу већине босанског народа. Бошњаци кад су се дигли против свог петстогодишњег тлачитеља, написали су на својој застави „слобода или смрт“ а не да замјене турски са аустријским или другим јармом и та девиза остаје до год Босна не буде слободна. Босански православни елеменат борће се до последњег све дотле, док год своју милу отачбину не избаве од сваке странске владавине, а Аустрији је најбоље да се окане Босне која је за њу пуна вулкана пак ако би у њезину наручју почели вулкани пуцати могли би лако и њезину кућу лава вулканска оштетити.

Г. дописник сам се издаје које (Дугоносић) кад каже да је племенити и врсни младић Јоцо Рајковић издан, а Јоцо је у Босни сваком као Дугоносић познат, ко зло сије добро не жње.

Сад баш читам у цењеном листу „Застави“ бр. 17. услове цара-ослободиоца за мир у којијем иште за Босну административну автономију. Кад читам ове редке и нехотице ми падају на ум оне речи цара-ослободитеља казане у Кишењеву лане у *априли војци:* „Јунаци и браћо! У име божије прелазимо границу, али не идемо да освајамо него да ослободимо народ хришћански испод турског ига“. Са таким условима испуњавају ли се рјечи цара-ослободиоца? Заиста не, оваки услови не одговарају толиким жртвама и толико проливеној руско-румунској и српско-црногорској крви, а још мање поносу и части руског народа и слави руског оружја. Цар-ослободитељ кад нас трга из наручја братске нам Србије, а оно онда сав народ босански моли милостивог цара-ослободиоца да нас узме под своје закриље и да издејствује за Босну и Херцеговину да бар будне автономно вазална држава. Босански народ после две и по године крваве борбе не може се повратити у своју автоновно-административну отачбину, крст и полумесец, коран и јеванђеле после овог тешког рата заједно не могу више бити, нити ће се у автономно-административној Босни моћи икад мир утврдити, усљед таког лабавог мира (ако га Русија закључи) Бошњаци после закљученог и подписаног мира остају у рату са непријатељем све дотле док се не нађе когод да их ослободи или док сви под заставом „слобода или смрт“ непану и не истребе се. Ако немогнемо као до сад у већим четама борити се, а ми ћемо образовати шпартанске чете и водићемо шпартански рат. Цар-ослободиоц ако нам неда више него автономну администрацију нетражимо и нетребамо ни тога, зашто смо тврдо увјерени да под турском управом ни то добити неморемо, него да ће остати опет по старом а ми волимо сви на бојним пољанама изгинути него се повратити под господство турско. —к—

У босанској крајини 8. фебруара. (*Позор Бошњаци.*) Рика топова на бојним пољима у Бугарској и Азији престала је. Мјесто Гурка долази Горчаков са дипломацијом, на бојним пољима влада тишина, кроз ту тишину а из оштрога пера провирују опет нови немири на истоку.

Бошњаци! Цар Александер који је у овом тешком рату добио наслов „ослободитељ“ потлачени христијански народа у Турској, исти цар ослободитељ сада када је срушио трулу турску варварску царевину, када Козаци своје коње поје на црном и мраморном мору, сада када је руски двоглави орао раширио своја крила изнад Цариграда, сада, када сва Русија и сав славјански свет слави побједу руског оружја и ослобођење балкански христијана, цар ослободитељ при свој својој толикој слави заборавља свој у овом рату добивени „наслов“ и своје ријечи казане војсци у Кишењеву, и у толикој слави својој заборавља и одбацује нас Бошњаке и Херцеговце, нас који смо са устанком невесињско-књежопољско-тишковачким подигли буру која је у понор срушила турску царевину, нас за које обе српске књежевине запливаше у рат, и потоком своје драгоцјене крви полише пољане домовине наше, нас који се двије и по године борисмо непријатељем нашим, нас чији млоги синови покрише босанско-херцеговачка и српско-црногорска поља, нас који смо дали повод овом рату и довели султана пред ноге великог цара свију Руса, код свега тога цар ослободитељ нас заборавља и у својим условима за мир захтева за Бугарску автономно вазалство, а за нас Бошњаке и Херцеговце автономну администрацију, под управом и опет ага, бегова и кадија.

А зашто то?! Зар ми нијесмо заслужали колико и Бугари?! По правди јесмо и више, па зашто? нама цар ослободитељ пружа нешто као сиротном сљепцу! ваљда зато што смо Срби, што смо потомци Душана, и што су млоги па и велика Русија уобичајили да се поштена и невина крв српска за туђе жеље и интересе пролева, браћо доста је тога било, доста смо за туђе интересе своју крв проливали то више несмије бити.

Бошњаци! Ако се обистине услови цара ослободитеља и ако се на нашу несрећу под таким условима лабави мир углави, браћо! ми који смо изгубили све, чија су села, куће, школе и цркве разорене и попаљене, ми који смо с непријатељем у крв до уста огрезли, ми који у автономно административну отаџбини повратит се неморамо а и она браћа, која су у Босни и они неће моћи остат, ви знате да Мујо остеје Мујо, зато Бошњаци ми треба да одбацимо услове за нашу тужну отаџбину, т. ј. автономну администрацију и после закљученог руско-турског мира продужимо борбу с непријатељем нашим а соколови Херцеговачки који су на врху мача истакли источно питање, који су на Суторинској конференцији одбацили понуђене им реформе, они ће и сада знати штитити своју отаџбину, и тврдо сам увјерен да и они после оволико дугог и крвавог рата неће примити овако ниске услове, и на њихов заједнички рад можемо рачунати. —

Зато Бошњаци на ноге! Нама непреостаје друго него наставити започето а недовршено дело, дотле, док недобијемо оно, зачим смо пошли и устали, за нас мира нема. Онакав мир није за нас мир, него ново робство, ново заточеније у гвожђу и тавници, нас предају Пилату, ми следимо Христу, умримо на крсту, а неодрецимо се свете девизе слобода или смрт, сви смо смртни, помријеђемо и код куће, а под заставом за слободу и кад помремо опет ћемо живит у срцама српским и у историји док је свијета.

А уједно и српским књежевинама довикујемо: „Позор зора свиће“ ако нас Русија са својим царем оставља то српске књежевине не могу и несмију, ако неће да себе и Српство изиграју, оне треба да нас на дипломатском а по потреби и на бојном пољу заступају, а нас напустити био би им грех вапијући.

Бошњаци! Отачбина виче нам на ноге, на дело, и наш је бог и нама ће зора свануги, ми несмијемо напустити започето дело, ми морамо продужити до краја.

На 6. о. м. турска власт у Бишћу операла је у заточење бихачког трговца Спасоју Лакића и с њим неколико приједорски трговаца и осудила их на 10 година тешке тавнице, за то што сумњају да су подпомагали устанак. Шта би било са усташима, кад би се повратили под господство турско у автономно административну Босну.

—к—

НОВИ САД 16. фебр. Јучерашњом лађом пропутовао је овуда српски ђенерал Деспотовић, који је после догађаја код Црног Потока био од аустријске владе у Линцу све до сад интерниран. Као што смо извештени, Ђенерал је одпутовао у Београд.

НОВИЈЕ.

— Из *Лондона:* 1500 Руса ушло у св. Стеван и у западно предграђе Цариграда; у св. Стевану је главни руски стан.

— Из *Лондона:* „Офис Рајтер“ јавља о неким важним тачкама о миру. Бугарска добиће предео између Дунава и Балкана, ван Добруџе, даље предео између Црна мора и Србије, сву долину реке Марице, ван Једрена, даље Пловдив, Софију, и већи део Тракије и Македоније. Сабор великаша бираће бугарскога кнеза, који ће се потврдити од Порте и од велесила. Данак, кога ће Бугарска Турској плаћати, биће раван досадањем чистом приходу те провинције. Над владом у Бугарској пазиће руска комисија а државу ће посести 30.000 Руса. — Црна Гора добиће Подгорицу и Бар и још велики део према северо-истоку. — Од Русије зависи, да ли ће Румунији уступити Добруџу за Бесарабију. — Србија добија велики део Босне и Ниш. — Досадањи уговор у погледу саобраћаја кроз Дарданеле важи и на даље. Ратне лађе не смеју ићи кроз тај мореуз, ван у гдекојим изузетцима; трговачке лађе могу пак пролазити у свако доба, па и за време рата. — Турска плаћа Русији 1400 милиона рубаља ратне одштете; на рачун тога задржава Русија Батум, Карс, Бајазид, Ардахан, сав предео око тих градова и шест оклопница, по њезиноме избору. Ван тога ће Турска да плаћа још 400 милиона форината у облигацијама, од кога капитала се за интерес и амортизацију гарантује са данком из Бугарске, Египта, са приходом из Анатолије и са хераклејским рудама. Други десет милиона рубаља плаћа Турска одмах, да се из те суме намири губитак руских поданика, да се исплати руски капитал у турским обвезницама, да се намири трошак за издржање турских заробљеника и да се поправи дунавско ушће, Сулина.

— Из *Цариграда*: Мир ће се звати: „Цариградски мир“.

— Из *Лемберга*: Здјеник јавља, да Русија купи војску на аустријској граници, војске ће бити 400.000, главни командант биће велики кнез-престолонаследник, шеф генералног штаба Тотлебен. У Просхиновом, Луци, Мохилеву и Хотиму утврђују се логори.

— Из *Атине*: Устанак у Епиру расте нагло, Арнаути се спојише са усташима и потукоше Турке код Сјелкенице.

— Из *Трнова* (у бугарској држави): Кнез Черкаски издао указ, којим се увађа општа обранбена дужност. Уједно се декретира равноправност Мухамеданаца са хришћанима, ван Черкеза и Башибозука.

— Из *Београда*: Генерал Протић иде у Петроград у особитој мисији, митрополит Михајло иде преко Једрена у главни руски стан.

— Из *Беча*: „Нова Преса“ јавља, да се све већма противе у парламентарним круговима одобрењу ратнога кредита.

— Из *Беча* „Пол. Кор“. јавља, да се на Криети сукобише усташи и турски војници.

— Из *Берлина*: Термин конференције одложен. Бизмарк гледи да спречи улазак енглеске флоте у Црно море и Аустрије у Босну.

— Из *Париза*: Русија хоће са Енглеском посебице да се споразуме а међутим нагомилава војску у Румунији.

човечни и што се многи примаоци рада (радници) упињу да у економском обзиру сами себи помогну, ипак је владајућа индустријска система исто што и трошење људи у корист капитала, трошење, које, гутањем индивидуалних животних снага, слабљењем целих генерација, подривањем породица, моралном подивљалости и уништењем уживања у раду у највећу опасност доводи стање цивилизованог друштва“.

Све оне изјаве, од којих би још многе могли наводити, дају доказа о врло жалосном социјалном стању, коме у осталом није крива једино владајућа економска система. Узроци су му (као што професор Шенберг вели) разни и заплетени, они замашују често у ранија времена, у друге гране народног живота, и не треба их на послетку тражити у политичким одношајима, који велики део народног дохотка и радених сила за војништво јевропских народа потражују. Они узимајући на се економсли облик, чине, те велики проблем нашега времена постаје тако тежак, да тежега још није познавала наука о народној привреди.

Тежње, које су за тим ишле, да се реши социјално питање, једном речи, да се сви чланови грађанског друштва подигну на један исти ступањ благостања, на који њихово људско достојанство пунога права има, да се у опште социјални живот бољим направи, размимоишле су се на све стране. Једни неће да својом рођеном снагом набављају средства за достижење ове цели, но тај посао другима на плећа натоварују, други су пак хтели, да остваре мисао, која је и по нашем најбољем уверењу у моралном обзиру једино оправдана, а та је да на основи једнаких права, али и једнаких дужности прави човек на својим рођеним ногама стојати, и да оно, што јесте и што бити може, једино сам себи захвалити мора. И путови, који овој цели воде, разни су, али се сви слажу у мисли, која је изражена речма: „Помози си, па ће ти и бог помоћи!“ (Свршиће се.)

Н. А. НЕКРАСОВ.

(Наставак.)

Исказане мисли и назоре ја бих драге воље потврдио наводима и речима песама Некрасова. Ала песама његових, на жалост, још нема у српском преводу. А приводити руски оригинал ја не желим јер се бојим да млоги читаоци неби разумели. Ти разлози приморавају ме да тражим, да ми се на реч верује . . .

Што је пројезија Некрасова пошла путем и правцем, који сам обележио, није никако чудо. Човек је дете своје околице, резултат свију услова, прилика и околности у којима живи. То је већ азбучна истина, која не тражи доказа. Она је очевидна и потврђује се сваки дан.

Некрасов, као и сви ми, све што је имао добио је од своје околице. Али је дабогме у исто доба био одарен од природе здравим чулима и донео је собом ведру главу, топло осећање, племенито срце и крепке живце. Из те грађе под упливом спољних чињеница образовао се чврст карактер и ватрено песничко одушевлење. Правац томе одушевлењу и песничком таленту одредиле су тешке прилике и околности, с којима се имао да бори песник од најмлађих година па до саме старости готово. С тога гледишта интересантно је пропратити његов живот. Детињство му је прошло невесело у средини домаћег раздора и неслоге. Родио се он 22. нов. 1821. год. у каменец-подољској губернији, на југо-западу Русије у једној варошици, где је тада становао пук, у коме је његов отац служио као „армејски“ официр. Отац му је био човек сурове, грубе нарави — као и већином људи од војеног чина. Мајка му је била Пољкиња из херсонске губерније, где су јој родитељи имали доста велико имање.

Отац му је био „помјешчик“ (спахија, немеш) са свима слабостима руског помјешчика оног доба, кад је необуздани ћеф и пуста воља била у пуној снази и пуном праву. Имао је некакво имање у јарославској губернији. Те с тога после неког времена остави војену службу и настани се да живи на свом имању у селу Грешњеву, на поштанском путу међ Јарославом и Костромом. Ту, у том селу, млади Некрасов, доцније велики песник, проведе дане свога детинства у кругу своје породице где је владао јак контраст међ карактером и навикама оца му и мајке. Наслађивао се лепотама и чарима природе и сеоског живота, али до 13. године остаде готово без сваке науке и васпитања, учио се мало код куће без учитеља, под руководством мајке, која је била врло образована женскиња, али се није могла посветити образовању сина већ и с тога, што је поред њега имала још 12 деце. Али је мајка свакојако својим карактером и радом учинила известан уплив, оставила траг на песнику. У својим песмама он се исповеда и признаје, да има благодарити за сва своја добра осећања само мајци својој, која је умела да умерава дивље и бујне страсти мужа и да улива нежне осећаје у млађану душу песникову.

С друге стране отац је можда и нехотице упознао сина са реалним животом, са свима његовим лепим и лошим странама. Вршећи у месту свога бављења дужност „исправника“, отац је често водио сина са собом кад је ишао на службу и младом Некрасову дешавало се често да гледа свакојаке сцене и призоре. Бивао је при суђењу и кажњењу различних криваца и преступника — а ваља знати да су за тадашње руске „мужике“, сељаке-робове, казни биле врло сурове и нечовечне — при истраживању и хватању лопова и криваца при расматрању и ислеђењу преступа, при секцирању трупова, при сваковрсним насиљима итд. И све се то дубоко запечатило у млађану осетљиву душу његову, ал га је у исто доба упознало са свима опачинама ондашњег грубог живота, где је необуздана ћуд помјешчика још располагала са животом често неколико стотина људи.

После 14. године Некрасова најзад даду у јарославску гимназију, где је он провео свега две године и свршио гимназију до пете школе. Отац је желио да му син буде војник те с тога му и не дозволи довршити гимназију, него га пошље у Петроград да ступи у онда тако звани „дворјански полк“ (племићки пук, сада средњи војено-учебни завод). Но Некрасову није било суђено да обуче војени мундир. Дошав у Петроград он преда писмо свога оца жандарском генералу Половову, у коме је овога последњега, као старог свог познаника, отац молио, да се постара о његовом сину и да га смести у дворјански полк. И Половов стане радити на томе. Али пре него што је сва та ствар свршена — Некрасов се сретне с једним својим старим другаром, Глушицким, који је сада већ био ђак на универзитету, а случајно се упозна још и са успенским професором духовне академије, те ови разбуде и разпламте код Некрасова жељу за науком и он се реши да ступи на универзитет. Било му је тада 16 година. Оде к генералу Половову и изјави му да он неће да ступа у војену службу него се жели спремити за универзитет јер осећа наклоност и љубав према књижевном раду. Жени Половова допадне се смелост, с којом је све то било казано, а и намера младога Некрасова, те наговори мужа да одобри поступак Некрасова. Но за то отац кад дозна да му се син не покорава и да није ступио тамо куда га је послао, наљути се јако и реши да му не шаље ни мало новаца на издржавање.

Но то не поплаши ни мало смелог младића. Под руководством Глушицког и Успенског он се стане учити најусрдније и спремати за испит универзитетски, не бринући се ни у колико о томе, како ће и ода шта ће живити у Петрограду. По несрећи не издржи испит из физике и математике јер је у тим наукама био врло слаб и учитељ му — Успенски, који га је спремао за испит, те њега не приме на универзитет за редовна ђака, него га тадашњи ректор Плетњев посаветује, да ступи на универзитет као слободан слушаоц — што он и учини и остане на универзитету све до 1841. г. Тако се започне његов ђачки живот. Ал какав је то живот био? Отац му јогунаст — није никада хтео послати ни пребијене мангуре и сиромах Некрасов морао је сам себи зарађивати свакидашњу кору леба, морао се једнако бринути да не умре од глади. Живио је и издржавао се којекако кондицијама (давањем лекција) и коректуром, учио је друге и учио се сам. Једно време био је учитељ руског језика код једног васпитача пажеског корпуса (војена школа за племиће) и спремао је децу за све учебне заводе. Ђак му је био закратко и М. Т. Лорис-Меликов, садашњи начелник оделитог кавкаског кора и вредан радник у садашњем рату. Ученик је био млађи од учитеља само 4 године.

(Наставиће се.)

ДОБРОВОЛНИ ПРИЛОЗИ

на приногорске невољнике

Паја Андрејевић 4 реклијце, 2 сукњице, 1 пар чарапа, 1 шубару и 2 шала. Паја Стефановић 3 реклице, 1 прслук, 1 ж. капу. 1 јорганчић и 1 мараму. Јоца Стојковић 1 џакуљицу. — Н. Н. 20 ф. Ана Поповић 1 ф. Никола Симоновић 1 ф. Тома Петровић 30 н. Свега 22 ф. 30 н.

За разне трошкове издато, као: на брзојав министарству, на писма, јексере итд. 3 ф. 58 н. Свега остало 18 ф. 72 н.

Осим тога ставили су Стева Маченко и шпедитер Фридрих Хешљ кола своја на расположењу и овим истој господи благодарност изричемо.

Вршац, 26. јануара 1878.

Тина Ђорђевићева. Санди Теодорова. Катинка Урошевићева.

Sage Achtzehn Gulden 72 kr. zur Absendung an seinen Bestimmungsort erhalten ½ 1878. BAUER vize Stadhauptmann.

Преч. г. Стеван Николајевић парох, 2 пара чакш. Преч. г. др. Јосип Пауз, парох рим. 1 пар кошуља, 1 прсл Крста Костић, надпоручн. у миру 1 капут и 1 панталоне. Светислав С. Николајевић трг. 2 капута, 2 прсл. 2 чакш. 20 пари опанака и 1 п. ципела. Милица С. Николајевић 2 сукње, 1 пар ципела, чарапа и рекли. Анка Николићка из Земуна 1 реклу, Светозар Костић 1 капут, 1 прсл. 1 чакшире, Павле Форгач 1 капут, 2 чакш. 2 кош. 1 чарапе, Малетић Чеда 1 пар. кошуља и гаћа. Сурдучки Софроније 1 пар кош. Малетић Ката 1 п. кошуља, Малетић Перса 1 пар кош. Путниковић Станко 1 пар кошуља, Ацко Живановић (Тодорчев) 2 пара кошуља. Лазић Теја 1 пар кош ђукић Марија 1 пар кош. Сечански Будимка 1 п. кош. Костић Јека 1 пар кош Светислав Докић трговац 1 капут и 1 чакшире, Теодор Петровић ковач 1 капут и 1 чакшире, Ружа Бановчанин 1 капут и 1 чакшире, Перса Новак 1 капут и 1 чакш. Великокупац голубинчачки Лука Николић ништа! нити је крајцаре једне од како је рат почео коме поклонио, осим једном приногорском рањеном капетану 10 н. што овај нехтеде примити. Станковић Божа бележник 1 пар дечији хаљина. Подписани 1 чакшире и 1 пар кошуља.

Голубинци крајем 1877. год. СТЕФАН НИКОЛИЋ, пређе Керешт.

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА.

Г. Др. Поп—у у Гој. Мил. Ваш одговор примили смо, али га не могосмо употребити.

ПОЗИВ

на

БЕСЕДУ С ИГРАНКОМ

што је приређује

СРПСКА УНИВЕРЗИТЕТСКА ОМЛАДИНА

у Будим-Пешти

22. фебруара (6. марта) 1878 год.

у дворанама музичке задруге (Musikverein-Saal).

(Göttergasse 10)

У КОРИСТ „ЦРВЕНОГ КРСТА“ У БЕОГРАДУ.

Улазна цена од особе 2 фор. од породице 5 фор.

Погледом на племениту цел примају се добровољни прилози са захвалношћу и изнеће се путем новина на јавност.

☛ Улазнице се могу добити у одборској писарници: Hôtel König v. Ungarn I. St. Nr. 23 сваки дан од 10—1 сата, куда се и добровољни прилози имају шиљати на адресу одборског председника г. Константина Г. Хариша.

На дан беседе продаваће се улазнице у вече на каси.

Почетак у 8 сати у вече. **ОДБОР.**

Програм.

1. Пролог, говори правник г. Павле Дракулић.
2. „Дунте ветри“ од Јенка пева збор.
3. Флаута соло, свира г. Шандор Николић; — пратя га на гласовиру г. Ђена Стојановић.
4. „Песма о обешенима“ и „Тешко сиромаху“ два одломка из „Гренгоара“ декламује правник г. Милан Божески.
5. „Утонула“ од Кришовског пева збор.
6. На гласовиру свиру г. др. Јован Пачу.
7. „Српске народне песме“ уз пратњу гласовира од Херејшека пева збор.

Одбор се састоји из ових чланова: Почасни председник г. Коста Г. Хариш, председник дрд. Живко Богдан, благајник Павле Дракулић, тајник Милан И. Давидовац, Дрд. Милан Лакић, Мита Живковић, Дрд. Пера Добри, Милутин Татић, Дрд. Ника Рићички Др. Младен Мађаревић.

РЕД ПЛОВИДБЕ

ПУТНИЧКИ ПАРОВРОДА.

Из Н. Сада од 15. (27.) фебр. до даље наредбе

У Земун: средом и суботом после 3 сата по подне.

У Оршаву: средом после 3 сата по подне.

У Пешту: понедељником и суботом после пола 11 сати пре подне.

Оправништво.

ЦРВЕНУ ВУНЕНУ МАРАМУ

са црном вођицом и црвеним францлама, ил је ко промену о са плавом марамицом, која је код потписаног, ил је ко случајно однео о беседи срп. више девој. школе у Новоме Саду. Умољава се да-кле поштована публика, да потписаноме то повратити, јер је исти морао од своје сиротиње да задожи 7 фор. док се иста не нађе.

У Новоме Саду 15 (27). фебруара 1878.

Димитрије Вељковић

чувар позоришне дворане.

Курс бечке берзе 16. (28.) фебр.

5% металици	61.95
5% народног зајма	66.50
Аустријска златна рента	73.40
Угарска златна рента	89.50
Државни зајам од 1860 г.	110.—
Акције банчине	785.—
Кредитне акције	227.25
Лондон	119.60
Угарске разтеретнице	77.50
Темишварске разтеретнице	77.—
Сребро	107.10
Ц. кр. дукати	5.64
Наполеондори	9.55
Немачке марке	58.95

ОГЛАСИ.

Спецерајска трговина

ЉУБ. СТЕФАНОВИЋА

у Новом Саду

потребује једног практиканта или шегрта. 1—2

НА ЗНАЊЕ!

При јавној распродаји која је држана код подписаног завода р: 12 фебруара т. г. остало је од продати стварн сувишака и то:

под пред: бројем	298	42 ф. 15	новч.
„	385	186 ф. 64	„
„	433	2 ф. 40	„
„	8745	17 ф. 18	„

Своте ове леже неукамаћене, и могу се код подписаног завода уз повратак дотичног заложног табака — у свако доба дићи. —

1—1 „НОВОСАДСКА ШТЕДИОНИЦА.“

БРАЋА М. ПОПОВИЋИ

потребују једног шегрта и једног од млађих спомоћника који могу одмах ступити, првенство имају они, који ван српског бар немачки говоре. 2—3

Новосазидана кућа бр. 1919 у златној греди, састојећа се из 5 соба велике авлије и баште продаје се из слободне руке.

Упитати се ваља код доле подписане.

2—3 **Јулиана Мајер.**

Мешовита трговина

М. П. МИХАЈЛОВИЋА

у Јарковцу 4—4

потребује једног помоћника и једног шегрта.

ИСКАЗ ШТЕДИОНИЦЕ У ВУКОВАРУ

за IX. пословну годину 1877.

КОНАЧНИ РАЧУН ЗА ГОД. 1877.

ДУГУЈУ.	фор.	нов.
Рачун покућства	728	73
„ дужника	7460	—
„ предујма	7059	—
„ зајма	39733	87
„ меница	354057	27
„ парбени трошкова	280	84
„ готовине	9261	17
	418580	88

ИМАЈУ.	фор.	нов.
Рачун деоничке главнице	20000	—
„ причувне закладе	17844	78
„ мировне „	1042	64
„ виказа	668	18
„ улога	342069	72
„ Реескомпта	12069	—
„ западка	111	—
„ 3% биљеговине	298	20
„ текући камата	9939	04
„ пренос „	2950	—
Чист добитак	11578	32
	418580	88

ДОБИТАК И ГУБИТАК 1877.

ДУГУЈУ.	фор.	нов.
Рачун капитализирани камата	9661	35
„ станарине	600	—
„ пореза	1640	42
„ повратка плаћени камата	93	84
„ „ камата	2831	84
„ наплате	4193	33
„ трошкова	1253	83
„ камата на реескомпт	2001	35
„ 3% биљеговине	348	57
„ 3% „	298	20
„ текући камата	9939	04
„ преноса камата	2950	—
„ 10% покућства	81	—
Чист добитак	11578	32
	47371	09

ИМАЈУ.	фор.	нов.
Рачун разног рачуна	2138	26
„ камата од предујма	702	83
„ уручбеница	493	30
„ задоцњени камата	1258	07
„ преписа деоница	57	—
„ текућег рачуна	92	83
„ камата од зајма	2582	96
„ „ „ меница	40045	84
	47371	09

У Вуковару дана 31. децембра 1877.

СТ ГОГУЛИЋ с. р. књиговођа. СТОЈАН ПРЕТИЋ с. р. председник. МИША МИХАЈЛОВИЋ с. р. благајник.

Да је овај рачун тачно прегледан, са свима књигама сравњен, и тако за једногласан и добар пронађен потврђује.

У Вуковару 12. јануара 1878.

Надзорни одбор:

ПАВЛЕ КОСМАНОВИЋ с. р. Др. А. ПЕИЧИЋ с. р. КОНСТ. МИХАЈЛОВИЋ с. р.

Од чисте добити у износу од 11578 ф. 32 н. јесте по датирању правилама прописаних разних заклада свота од 7000 ф. за дивиденду одређена, која ће се услед закључка главне скупштине две 18. фебруара 1878. одржане са 35 фор. на деоницу, почевши са првим мартом 1878. код завода исплаћивати.

ШТЕДИОНИЦА У ВУКОВАРУ.

ИЗВЕШТАЈ БАЧКО-ПОТИСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ.

Закључни рачун.

ИМАЊЕ.	фор.	нов
У меницама	151630	—
„ „ вересионе задруге	24509	
„ обвезницама пупиларно осигураним	17441	64
„ предујму на државних папира	1490	
„ потраживању од горњих завода и разни други	1145	25
„ меничним бланкетима	33	04
„ намештају	1210	
„ књигама и писцима	1340	
„ готовини	4917	16
	203726	09

ТЕРЕТ.	фор.	нов.
У капиталу деоница	25000	
„ улозима на књижице	158032	69
„ гарантним фонду вересионе задруге	1767	37
„ преносн. каматима (Transitor Zinsen)	1755	90
„ сувишку новаца нађеним преко године	31	43
„ делимкама неисплаћеним од године 1875. и 1876.	245	40
„ резервном фонду	1645	40
„ дуговима течног рачуна код разних	4874	35
„ тантијемима	2543	55
Салдо чистог добитка за деоничаре	7830	—
	203726	09

Рачун губитка и добитка.

ГУБИТАК.	фор.	нов.
На одпису намештаја	151	49
„ „ књига и тисака	141	90
„ стану	300	—
„ порезу	1296	24
„ плати чиновника и послужитеља	3236	01
„ камати реесконтованих меница	1220	83
„ трошкова и трошковима код филиале	2026	84
„ камати на плаћени и капит. улога	9237	88
„ порезу белеговине на камату улога	8	54
„ камати вересионе задруге	24	50
„ Тантијемима, управе, надзорника, добротворне цели и резервног фонда	3662	50
Салдо чистог добитка	7830	—
	29136	73

ДОБИТАК.	фор.	нов.
На камати меница местни и вересионе задруге	18265	44
На камати обвезница	2488	32
„ „ предујма	247	07
„ „ меница и обвезница код филиале	4160	92
На провизији	1900	40
„ преписивању деоница	69	—
„ разним каматима	734	41
„ пристојбама	21	08
„ на: ради за ликвидацију од ст. тур. штедионице	1250	—
	29136	73

31. децембра 1877.

За дирекцију: С. ПРОКОПОВИЋ с. р. управитељ.

Од књиговодства бачко-потиске штедионице у Ст. Бечеју ГЕОРГ ЈОВАНОВИЋ с. р. ИСИДОР ДЕБЕЉАЧКИ. А. МРАВИЋ с. р. књиговођа.

Предложени закључни рачун јест, од подписани надзорника у смислу трговачког закона §. 195, испитан, са главном и побочним књигама сравњен правовољан нађен и саглашава се са предлогом управе ради поделе добита

МИЛАН КОСТИЋ с. р. надзорник. Др. ГЕОРГ. ИЛИЋ с р. ИВАН ЂОРЂЕВИЋ с. р.

ОБЈАВА.

13-та РЕДОВНА ГЛАВНА СКУПШТИНА

„НОВОСАДСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ“

држаће се 26. фебруара (10. марта) т. г. у 9 сати пре подне у дворани својевољног ватрогасног друштва, на коју се п. т. деоничари по §. 16, 17 и 18 задружних правила овим позивају.

ПРЕДМЕТИ ВЕЋАЊА:

1. Извештај управе и надзорног одбора.
2. Испитивање рачунских биланса и донашање закључка о делимку.
3. Измена заводних правила.
4. Избор 4 члана за управу по §. 21. заводних правила.
5. Избор одбора за одостоверење скупштинског записника.

П. т. деоничари који желе на овој скупштини своја права употребити умољавају се, да своје деонице у смислу §. 16. заводних правила заложе код управе према овластници за гласање — најдуже до 18. фебруара (2. марта) т. г. до 12 сати пре подне.

УПРАВА.

ПОЗИВ.

ГГ. деоничари „бачко потиске штедионице“ у Ст. Бечеју најучтивије се позивају на

ПЕТУ РЕДОВНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ

која ће се држати 24. фебруара т. г. у 9 часова пре подне у локалитетима завода.

На дневном су реду ови предмети:

1. Извештај управе и надзорног одбора.
2. Поднашање билансије, и подела апсолуторије.
3. Подела чисте добити.
4. Избор председника, равнајућег управитеља, надзорног одбора, 10 управитеља и друштвеног одветника.
5. Избор комисије у смислу штатута чл. 87.
6. Евентуални избор часника у филијали.
7. Избор књиговође и благајника.
8. Попуњење штатута.
9. Одобрење предрачуна за год. 1878.
10. Предлози управе и деоничара.
11. Избор одбора за оверовлење записника гл. скупштине.

Сва гг. деоничари, који су вољни учествовати у главној скупштини, имају по смислу штатута чл. 72. своје деонице заједно са купонима на 8 дана пред главну скупштину у заводу на реверс депонирати.

У Ст. Бечеју 6. фебруара 1878.

3—3 **ПРЕДСЕДНИШТВО.**

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија.